

26 лютого 2008 року

**Плата за послуги на другому та третьому рівнях пенсійної системи
Дані, отримані за результатами аналізу міжнародного досвіду**

В документі надається порівняльна інформація про міжнародний досвід щодо граничного розміру оплати послуг адміністраторів, компаній з управління активами пенсійних фондів та зберігачів: спочатку міститься інформація стосовно другого рівня (загальнообов'язкових накопичувальних систем), а потім інформація по третьому рівню.

Оплата послуг суб'єктів на другому рівні

Порівняння міжнародного досвіду: Нижче наведена таблиця, в якій підсумовується інформація по восьми країнах Східної Європи, де функціонує обов'язковий другий рівень. Структура оплати послуг дещо відрізняється в залежності від країни, але загалом розподіляється на оплату за адміністрування, у розмірі певного відсотку від загальної суми внесків, та оплату за управління пенсійними активами, як певний відсоток від суми активів, що знаходяться в управлінні. Естонія вирізняється серед усіх країн, що порівнюються у даному дослідженні, тим, що в Естонії плата за послуги встановлена тільки як відсоток від активів, що знаходяться в управлінні, а також встановлений максимальний розмір оплати, що включає усі послуги: адміністрування, управління активами, послуги зберігача, а також оплата послуг регулятора. В усіх інших країнах існують два види винагород – на основі внесків та на основі активів.

Винагороди за адміністрування та управління активами на другому рівні

Країна	Оплата, що нараховується на внески (максимальний відсоток)	Оплата, що нараховується на активи, які знаходяться в управлінні (максимальний відсоток)	Коментарі
Естонія	0,0	2 (все включено)	Входить також плата регулятора
Словаччина	1,0	0,8	
Хорватія	0,8	0,95	Окрема плата за послуги зберігача у розмірі 0,1% від середньорічної чистої вартості активів
Латвія	2,5	В законі не має такої інформації	
Польща	3,5*	Регресивна шкала	Включає оплату послуг зберігача та видатки, пов'язані зі здійсненням інвестиційних правочинів; *3,5% з 2014 року
Румунія	2,5	0,6	
Болгарія	5,0	1,0	
Литва	10,0	1,0	

Система оплати послуг, що діє в Росії та Польщі відрізняється від інших Східно - Європейських країн. В Росії оплата послуг за адміністрування та управління активами об'єднуються. Максимально дозволений розмір оплати за послуги складає 10% інвестиційного доходу плюс необхідні видатки, які не можуть перевищувати 1% від середньорічної чистої

вартості активів (ЧВА). Передбачається, що встановлений граничний розмір на необхідні видатки, тобто 1% зменшується при збільшенні суми активів. Проте, законом не передбачена шкала граничних розмірів в залежності від суми активів в управлінні. Адміністратори/ КУА не отримують винагороди у ті роки, коли інвестиційний дохід дорівнює 0 або є від'ємним. У подібні роки пенсійні фонди можуть стягувати тільки плату на необхідні видатки, яка обмежена граничним розміром. Потенційна проблема, що існує у зв'язку з російським підходом, це те, що пенсійні фонди можуть йти на підвищені інвестиційні ризики, особливо, коли ситуація на ринку здається стабільною, для максимізації розміру винагороди, що їм виплачується від інвестиційного доходу.

На сьогодні у Польщі граничний розмір винагороди, що нараховується на внески, складає 7%. Поступово він буде зменшений до 3,5% у 2014 році. Винагорода за управління активами нараховується на чисту вартість активів відповідно до регресивної шкали, тобто чим більше чиста вартість активів в управлінні, тим меншим є граничний розмір винагороди. При найменшому обсязі активів в управлінні розмір винагороди складає 0,55% від чистої вартості активів на рік. При найбільшому обсязі плата складає 0,2% на рік.

Хоча в більшості законів і встановлений максимальний граничний розмір винагороди за управління активами, вважається, що по мірі зростання обсягу активів оплата за інвестиційні послуги різко зменшиться. У Польщі зменшення максимального граничного розміру винагороди є обов'язковим. Це розумний підхід для системи з внесками, що є обов'язковими майже для всіх.

Оплата послуг зберігача: Як правило, оплата послуг зберігача в законах не визначається окремо, а включається в оплату послуг адміністратора або компанії з управління активами.

Оплата послуг за збирання внесків: У більшості країн, де функціонує другий рівень пенсійної системи, внески збираються центральним органом з подальшим розподілом між конкуруючими приватними пенсійними фондами. Нам вдалося знайти інформацію про центральні органи збирання внесків тільки двох країн. У Польщі центральний орган збирання внесків (ZUS) стягує плату за послуги у розмірі 0,8% від отриманих внесків. У Словаччині центральний орган збирання внесків (Агенція соціального страхування) вираховує плату за послуги у максимальному розмірі 0,5% від внесків.

Оплата послуг суб'єктів на третьому рівні

Порівняння міжнародного досвіду: У багатьох країнах Східної Європи розміри оплати за послуги для добровільних (недержавних) пенсійних схем на рівні закону не визначені. По інших країнах існує недостатньо інформації для того, щоб визначити, чи встановлені там граничні розміри оплати адміністративних послуг. А у деяких випадках, наприклад, граничні розміри можуть бути визначені у нормативних актах, а не в законі.

У таблиці наведені дані по п'яти країнах Східної Європи, де функціонують добровільні схеми недержавного пенсійного забезпечення. Інформація по Словенії та Молдові викладена окремо.

В усіх зазначених країнах, окрім Хорватії, оплата за послуги у недержавних пенсійних фондах відрізняється від плати за послуги на другому рівні у межах однієї країни. В трьох нижчезазначених країнах, по яких відома інформація про граничний розмір винагород як на другому, так і на третьому рівнях, граничні розміри винагород, дозволених у недержавному пенсійному забезпеченні, є вищими. У Словаччині усі винагороди на третьому рівні нараховуються на активи, що знаходяться в управлінні, а граничний розмір винагород майже в два рази більший, ніж сукупний розмір винагород, що нараховуються як на внески, так і на активи на обов'язковому другому рівні. У Румунії на третьому рівні максимальний граничний розмір винагороди, що нараховується на внески, вдвічі вищий ніж на другому рівні (відповідно 5% і 2,5%), а граничний розмір винагороди, що нараховується на активи, які знаходяться в

управлінні, вищий у чотири рази (відповідно 2,4% і 0,6%). Така велика різниця, ймовірно, пояснюється сумою коштів, що знаходиться в управлінні. Нарешті, Болгарія на третьому рівні у порівнянні з другим рівнем встановила вищі максимальні граничні розміри винагороди, що нараховуються на внески, (на третьому рівні -7%, на другому рівні - 5,0%). Проте, вона повністю змінює базу нарахування винагороди за управління активами, з винагороди на основі активів, що знаходяться в управлінні, на винагороду на основі інвестиційного доходу. Тобто, на третьому рівні винагорода за управління активами складає 10% інвестиційного доходу. При рівні інвестиційного доходу понад 10% винагорода, що нараховується на інвестиційний дохід на третьому рівні, буде набагато щедрішою, ніж винагорода на другому рівні, що складає 1% від активів. В Молдові оплата за послуги також складає 10% від інвестиційного доходу. Проте, це загальний граничний розмір для оплати за послуги на третьому рівні.

Оплата послуг з адміністрування та управління активами на третьому рівні

Країна	Плата, що нараховується на внески (максимальний відсоток)	Плата, що нараховується на активи (максимальний відсоток)	Коментарі
Словенія	0,0	1,5% від середньорічної чистої вартості активів*	* включає оплату за адміністрування, управління активами, оплату послуг зберігача та інші оплати.
Словацька Республіка		3,0% від середньорічної чистої вартості активів **	**включає оплату за адміністрування, управління активами, а також будь-які видатки, пов'язані зі збиранням внесків.
Хорватія	0,8	0,95	Окрема оплата послуг зберігача – 0,1% від середньорічної чистої вартості активів
Румунія	5,0	2,4% від активів в управлінні	
Болгарія	7,0	10% від інвестиційного доходу	

У багатьох країнах недержавні пенсійні фонди можуть також нараховувати інші невеликі видатки, які збільшують дохід адміністратора. У Словенії, наприклад, дозволяється стягувати вступний внесок у розмірі 6% від сплачених внесків, а також плату за перехід у розмірі 1% від загальної суми активів учасника. Плата за перехід є також достатньо розповсюдженою. Дуже часто додаткові видатки не нараховуються взагалі, навіть, якщо і дозволені.

Оплата послуг зберігача: Хорватія єдина з перелічених країн має окремо встановлену оплату за послуги зберігача, граничний розмір якої є однаковим для другого та третього рівнів (1% від середньорічної чистої вартості активів). Оскільки не існує принципової різниці у роботі зберігача на другому та третьому рівні, такий підхід здається розумним та вірним.

Рекомендації

Міжнародна практика не дає чітких рекомендацій, які граничні розміри на оплату послуг повинні встановлювати країни. У деяких країнах максимальні обмеження здаються достатньо щедрими. В інших країнах – достатньо низькими. Виходячи з міжнародної практики, будь-які максимальні обмеження є компромісами, основаними на різному досвіді країн.

Рівень 2: Відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», максимальна винагорода за управління активами складає 0,9% від активів, що знаходяться в управлінні. Така плата здається щедрою. Передбачається, що в кінці другого року функціонування другого рівня в Україні буде зібрано понад 1 мільярд доларів США. При максимальному обмеженні 0,9% винагорода за управління активами буде складати 9 мільйонів доларів США. Очікується, що через 4 роки функціонування системи обсяг коштів Накопичувального фонду буде складати щонайменше 2,5 мільярди доларів США. При цьому плата за управління активами буде перевищувати 20 мільйонів доларів США.

У перші роки функціонування другого рівня, якщо кошти не будуть інвестуватися за кордон, буде мало можливості диверсифікувати активи Накопичувального фонду. За існуючої валютної політики інвестування за кордон здається нереальним. Якщо інвестування пенсійних активів буде обмежене національними ринками, то воно буде достатньо обмеженим за масштабами та буде коштувати не дуже дорого. Враховуючи внутрішні особливості, Україна повинна розглянути питання запровадження політики оплати послуг на зразок того, що існує в Польщі для другого рівня.

Для кожної компанії з управління активами винагорода за інвестування повинна нараховуватись на суму активів, що знаходяться в її управлінні. Як і у Польщі винагорода за інвестування повинна починатись з 0,55% від середньорічної чистої вартості активів і поступово зменшуватись до 0,2% по мірі зростання обсягів активів, які знаходяться в управлінні.

Більш того, бажано, щоб в законі також говорилось, що: «Якщо рівень доходності на деякі активи може бути нижчим за інфляцію, то такі активи повинні інвестуватись за кордон». Оскільки, при інвестуванні за кордон потрібно більше навичок, то оплата послуг щодо інвестування активів за кордон повинна бути вдвічі більшою, ніж за активи, що інвестуються на внутрішньому ринку.

Щодо адміністрування, рекомендується, щоб граничний розмір оплати послуг за адміністрування на другому рівні був не вище 3,5% від внесків. Такий самий граничний розмір на оплату послуг з адміністрування існує і в Польщі. Цей показник вище середнього рівня для даного регіону, але, мабуть, цього вимагають місцеві умови. Інакше, адміністрування може бути поганої якості.

Рівень 3: Загалом, оплата послуг за управління активами в Україні на третьому рівні є вищою, ніж в інших країнах. Рекомендується, щоб Україна розглянула можливість запровадження регресивної шкали для третього рівня на зразок, як пропонується для другого рівня. Проте, результати наших досліджень по третьому рівню показують, що шкала відсотків з оплати послуг для третього рівня повинна бути в чотири рази вищою, ніж на другому рівні.

Виходячи з нашого аналізу третього рівня, Румунія та Болгарія – це країни, які найбільш схожі на Україну що стосується адміністрування. Плата за адміністрування у цих країнах на другому та третьому рівнях складає відповідно 5% та 7% від внесків. На сьогодні середня вартість адміністрування пенсійних фондів на третьому рівні в Україні складає між 7% та 8% від внесків. Рекомендується встановити граничний розмір оплати за адміністрування на третьому рівні спочатку на рівні 9% з поступовим зниженням на 0,5% на рік, до тих пір поки він не досягне 5%. На це піде 8 років, протягом яких недержавні пенсійні фонди будуть мати час залучити більше внесків, а адміністратори час для покращення ефективності своєї роботи.

Гері Гендрікс,

Міжнародний експерт з пенсійних питань